

УДК 351.78

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

Грабовецький О.І.¹, Максименко С.С.²

¹ ст. викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут», м. Ніжин;

² студент ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний коледж», м. Ніжин, sergiu.maksimenko.2014@gmail.com

Анотація: в статті описано різні види відповідальності за порушення законодавчих і інших нормативних актів.

Ключові слова: відповідальність дисциплінарна, адміністративна, матеріальна, кримінальна.

Постановка проблеми: сьогодні проблема відповідальності є ключовою в системі охорони праці. Щороку в світі внаслідок нещасних випадків на виробництві та від професійних захворювань помирають два мільйони жінок і чоловіків, реєструють близько 270 мільйонів нещасних випадків і 160 мільйонів випадків професійних захворювань. З цієї причини втрачаються чотири відсотки валового внутрішнього продукту світової економіки. Як домогтися для людей найбільш безпечних умов праці у здоровому виробничому навколишньому середовищі? Одним з аспектів для досягнення даних вимог є обов'язкова відповідальність самого роботодавця за забезпечення й гарантування безпеки праці [1, с. 10].

Аналіз останніх досліджень та публікацій: за порушення законодавчих і інших нормативних актів про охорону праці Закон України «Про охорону праці» передбачає відповідальність дисциплінарну, адміністративну, матеріальну та кримінальну [2, с. 124]. За порушення законодавства про охорону праці та невиконання приписів (розпоряджень) посадових осіб органів виконавчої влади з нагляду за охороною праці юридичні та фізичні особи, які відповідно до законодавства використовують найману працю, притягаються органами виконавчої влади з нагляду за охороною праці до сплати штрафу в порядку, встановленому законом.

Сплата штрафу не звільняє юридичну або фізичну особу, яка відповідно до законодавства використовує найману працю, від усунення виявлених порушень у визначені строки. Крім відшкодування шкоди працівникам (внаслідок нещасного випадку чи професійного захворювання), роботодавець повністю відшкодовує збитки іншим підприємствам, громадянам і державі на загальних підставах у зв'язку з заподіянням шкоди при порушенні вимог охорони праці.

Мета дослідження: у країнах, що розвиваються, більшість нещасних випадків і захворювань виробничого характеру трапляються в первинному секторі економіки: у сільському господарстві, рибальстві, на будівництві, в лісовій і гірничодобувній галузях [2, с. 9]. Однак це тільки статистика. Насправді нещасні випадки можуть трапитися в будь-якій галузі економіки і на будь-якому підприємстві, якщо не дотримуватися норм з охорони праці. Питання щодо реалізації права на працю, забезпечення належних умов праці регулюються великою кількістю міжнародних та національних правових актів.

Виклад основного матеріалу: відповідальність за правильне виконання вимог законодавства з питань охорони праці покладається й на роботодавця. Роботодавець несе цілковиту відповідальність за створення належних, безпечних і здорових умов праці, тому саме він найбільше зацікавлений у створенні таких умов праці на робочих місцях. Витрати на охорону праці здійснюються ним передусім не з метою досягнення економічних результатів та одержання прибутку, а з метою належного функціонування системи управління охороною праці на підприємстві, забезпечення працівникам соціальних гарантій у сфері охорони праці та збереже.

Якщо роботодавець не виконує вимог законодавства з питань охорони праці, то для нього настають негативні наслідки відповідальності у таких формах: адміністративній та кримінальній.

Дисциплінарна відповідальність працівника регулюється Кодексом законів про працю і передбачає такі види покарання, як догана та звільнення. Законодавством, статутами і положеннями про

дисципліну, що діють у деяких галузях народного господарства, можуть бути передбачені для окремих категорій й інші дисциплінарні стягнення. Дисциплінарне стягнення застосовується роботодавцем безпосередньо за виявленням проступку, але не пізніше одного місяця з дня його виявлення, не рахуючи часу звільнення працівника від роботи у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю або перебуванням його у відпустці.

Дисциплінарне стягнення не може бути накладене пізніше шести місяців з дня вчинення проступку. До того, як накласти дисциплінарне стягнення, роботодавець повинен зажадати від винного працівника письмові пояснення. У тому випадку, коли працівник відмовляється надати пояснення, про це повинен бути складений акт за підписом посадової особи і працівників підприємства, які були свідками відмови. За кожне порушення трудових обов'язків може бути застосоване лише одне притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Адміністративна відповідальність — це відповідальність посадових осіб і працівників перед органами державного нагляду, що полягає у застосуванні до них штрафних санкцій. Умови притягнення до адміністративної відповідальності передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення. Ст. 41 КУпАП передбачає, що порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів з охорони праці тягне за собою накладення штрафу на винних осіб у таких розмірах від 2 до 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян на працівників, та від 5 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян на посадових осіб підприємств, установ, організаційне залежно від форм власності, а також на громадян — власників підприємств або уповноважених ними осіб. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони праці покладається на працівників і посадових осіб підприємств, а також на роботодавців. Поняттям «порушення правил охорони праці» охоплюється недотримання загальнодержавних, галузевих та локальних — для даного підприємства правил, інструкцій, положень та інших

підзаконних актів, розроблених і прийнятих відповідно до Закону України «Про охорону праці» і Кодексу законів про працю України.

Кримінальна відповідальність настає не за будь-яке порушення, а за порушення вимог охорони праці, яке створювало небезпеку для життя або здоров'я громадян, яке призвело чи могло призвести до нещасних випадків, аварій або інших тяжких наслідків. Ознаки злочину є як у діях, так і у бездіяльності, тобто у невиконанні того, що слід було робити на виконання відповідних правил, інструкцій тощо. Ступінь покарання залежить від конкретних обставин і встановлюється Кримінальним кодексом України. Матеріальна відповідальність у вигляді грошової компенсації накладається на працівників і посадових осіб за шкоду, заподіяну підприємству, а також на роботодавців за порушення вимог щодо охорони праці. Загальними підставами накладення матеріальної відповідальності на працівника є наявність прямої шкоди, вина працівника (у формі умислу або недбалості), протиправні дії (бездіяльність) працівника, а також наявність причинного зв'язку між винними і протиправними діями (бездіяльністю) працівника та завданою шкодою. На працівника може бути покладена матеріальна відповідальність за наявності всіх перелічених умов, відсутність хоча б однієї з них виключає матеріальну відповідальність працівник. Розрізняють обмежену матеріальну відповідальність, повну матеріальну відповідальність, колективну матеріальну відповідальність та матеріальну відповідальність за порушення вимог охорони праці.

Висновки: сьогодні в Україні систему контролю за дотриманням правил безпеки на виробництві слід вдосконалювати, тому що чинна система не відповідає нормам європейських держав. Потрібно створити робочу групу з питань вивчення механізму функціонування системи охорони праці та її контролю. Розробити та впровадити в законодавство України низку змін, які дадуть змогу ефективніше використовувати систему охорони праці і, отже, забезпечити конституційне право кожного працівника на належні, безпечні та здорові умови праці.

Список використаних джерел:

1. Вечурко С. І. Відповідальність за порушення законодавства у сфері охорони праці / С.І. Вечурко // Віче 6, 2013. – www.viche.info.
2. Закон України «Про охорону праці» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.
3. Зеркалов Д. В. Безопасность труда: Монография / Д.В. Зеркалов. – К.: Основа, 2012. – 643 с. – (Серия «Промышленная безопасность»).
4. <https://www.ohrana-truda.in.ua/ua/materialy>.

Аннотация: в статье описаны различные виды ответственности за нарушение законодательных и других нормативных актов.

Annotation: the article describes different types of responsibility for violation of legislative and other normative acts.